

Tu se ne bo nikoli več šivalo: doživljanja izgube dela in propada tovarne, Nina Vodopivec

Simona Kuntarič Zupanc

1.19 Recenzija
DOI 10.4312/svetovi.2.1.76-77

Knjiga *Tu se ne bo nikoli več šivalo: doživljanja izgube dela in propada tovarne* antropologinje Nine Vodopivec (Ljubljana: Inštitut za novejšo zgodovino, 2021) opisuje čas propada največje slovenske tekstilne tovarne Mura, ki je »vrh« propadanja doživela leta 2009, ko je bilo iz tovarne odpuščenih 2600 delavk naenkrat.

Monografija je neke vrste arhivski dokument postopnega propadanja tovarne Mura in antropološka študija hkrati. Avtorica je v delu kritična do neoliberalnega ekonomskega modela, ki ga obravnava v kontekstu širših družbeno-političnih preoblikovanj tako sodobnosti kot preteklega socialističnega časa. Vodopivec s svojim dolgotrajnim etnografskim raziskovanjem, ki ga je opravila med letoma 2009 in 2020,

ponudi natančen in bogat pregled dogajanja, občutenja in doživljanja delavk ob postopnem ugašanju Murine tovarne v Prekmurju. Niso je zanimale zgolj ekonomske posledice propada tovarne, pač pa zlasti in predvsem proizvodne delavke ter njihovo doživljanje izgube dela in propada tovarne. Še posebej podrobno se je ukvarjala z vplivom prestrukturiranja dela na čustveno in fizično doživljanje posameznice in z vprašanjem, kaj čustva ob doživljanju izgube dela povedo. Vodopivec zapiše, da »je čustvene pomene treba interpretirati skozi različne vezi in utelešene izkušnje, ki so se oblikovale vrsto let ali celo desetletij« (str. 73).

Etnologija postsocializma se posveča raziskovanju družbenih sprememb, ki so se zgodile in se dogajajo po razpadu sociali-

stičnih sistemov. V enem izmed svojih preteklih del je Vodopivec (2007) preučevala socialni spomin tekstilnih delavk v Predilnici Litija, pri čemer jo je zanimalo, kako delavke reinterpretirajo preteklost v kontekstu sodobnosti. Vendar avtorica opozarja na splošno pomanjkanje študij o izkušnjah in življenju industrijskih delavk v Sloveniji. Te pogosto ostajajo omejene le na muzejske predstavitve, ne da bi delavkam ustrezno priznale njihov ključni prispevek k socialistični industrijski modernizaciji. To pomanjkanje zanimanja nakazuje, da se sodobne raziskave preveč osredotočajo na ekonomske in politične posledice tranzicije, medtem ko spregledujejo pomembne družbene vidike in vloge industrijskih delavk.

Vodopivec je prav tako kritična do naturalizacij, ko sodobne politike, mediji in javni diskurzi industrijske delavke naturalizirajo v socialistične subjekte. Delavke so obravnavane kot tiste, ki se niso aktivirale, niso sprejele imperativa samoodgovornosti in so težje sledile modernizaciji ali pa ji sploh niso zmogle slediti (str. 157), ter so pogosto same oklicane kot odgovorne za izgubo svojega dela. V delu avtorica opozori tudi na pomemben vpliv kapitalizma na fizično in psihično zdravje delavk ter je kritična do zastarelih seznamov poklicnih bolezni v Sloveniji. S temi analizami Vodopivec poudarja potrebo po kritični preučitvi in boljšem razumevanju kompleksnih izkušenj industrijskih delavk ter njihove vloge, ki presegajo okvire preprostih ideoloških ali ekonomskih interpretacij.

V začetku letošnjega januarja so mediji poročali o stečaju še ene tekstilne tovarne v Prekmurju, Mi & Lan v Gornjih Petrovcih. Na nacionalni televiziji smo spet spremljali obraze razočaranih šivilj. Zdelo se je, kot bi

padli v časovni stroj, v obdobje med leti 2008 in 2015, ko so se rušili veliki industrijski sistemi v Sloveniji, ki so jih spremljali isti obrazi delavk, ista jeza, razočaranje in izčrpanost.

Čeprav avtorica v knjigi obravnava obdobje t. i. tranzicije, ki se morda zdi kot preteklost, pa novi primeri stečajev podjetij razkrivajo podobne izkušnje delavk ob izgubi dela tudi danes. S tem, ko obravnava izgubo dela tekstilnih delavk v tovarni Mura, knjiga omogoča vpogled v kontinuiteto izkušenj skozi čas ter omogoča razumevanje doživljanja in občutenja izgube dela tudi danes. Neoliberalni model, ki stremi k privatizaciji, deregulaciji in zmanjševanju socialne varnosti, je pripeljal do tega, da so ljudje postali zgolj »strošek« v izračunih dobička, ne pa ključni deležniki ustvarjanja vrednosti.

